

piše prle, ali pa le z majhnimi izpremembami, nikdar pa: pred ali prej. Sobota je vladarica Velike Prlekije. Kakor povzamemo po novjšem tisku, prebiva toder 100.000 ljudi: domačini, cigani, prišleki, apostoli in romarji, ki so menda najzadnji marš, ako še jih več ne natiskajo. Tem romarjem pa se je dalo tudi zahtevano ravnanje v Veliki Prlekiji: tukaj da je narod, ki s pesnico udrači po lažeh tistih, ki bi radi lagali, da domačini zahtevajo več pravic za sebe, kakor za prišleke. Dopisnik pa pravim, da ni treba pesnice, ker teh laži ni. Dalje se piše, da neki tisti apostoli v Veliki Prlekiji v 15 letih vladanja niso mogli doseči, da bi jim narod veroval: Jugoslavija je naše odrešenje. Dopisnik pa sem mnenja, da take izmišljenosti zanikajo naše osvobojenje in naše ujedinjenje. Pri nas gotovo velika večina veruje, da je Jugoslavija naše odrešenje in zna, da drugi ne bi bili naše odrešenje. Rabski Slovenci, ki so ostali pod Ogrji, nam pravijo, da smo blaženi, ki smo v Jugoslaviji.

»LJUDSKA PRAVICA.«

Pred kratkim je začel izhajati pri nas nov časopis »Ljudska pravica«. — List hoče biti namenjen v prvi vrsti našemu kmetu in delavcu, ki preživljata hude čase gospodarske stiske in nujno potrebujeta pomoči in nasveta. Čuti se, da je naš človek brez dobrega in njemu primerne lista. To vrzel je hotel izpolniti novoustanovljeni časnik »Ljudska pravica«, kar je skušal pred leti »Novi čas«, ki je pa bil kmalu — potem, ko je zašel v revolucionarno smer — od oblasti prepovedan.

Pomagati našemu kmetu in delavcu, to bi naj bil glavni cilj novega časnika. To je vse lepo in prav, nastane pa vprašanje, kako hoče novi list izpolnjevati svojo nalogo. Iz dosedanje vsebine in sodelavcev smemo upravičeno sklepati da sledi ta list v svetovno-nazornem

pregledu »Našemu času«. Tako med drugim hudo napada špansko vlado, ki je s silo zatrla upor španskih delavcev, ki so bili nahujskani od komunističnih vodij in podpirani iz Moskve. Tega novi list ne pove in ravno tako molči, da so ti uporni delavci v prvi vrsti morili duhovnike, skrunjali in podirali cerkve in samostane, da so meso ubitih duhovnikov postavljali v izložbe in ga prodajali za »svinjsko« meso itd. Kruto napada »Ljudska pravica« špansko vlado, ki je tako početje zatrla ter krivce primerno kaznovala. Dalje zdaj lahko sodite sami!

Kmetje in delavci! Bodite previdni! List, ki odobrava preganjanje kristjanov pod krinko delavskih pravic, ni vreden, da bi ga brali in razširjali! Berite in podpirajte rajši krščanske liste, ki tudi obsojajo vse, kar se vam slabega zgodi, ki vam pomagajo še bolj v vaših težavah in nadlogah, a vam ne trgajo iz vaših src vere in ne netijo sovraštva do Cerkve.

Berite in širite »Slovenskega gospodarja« med našim ljudstvom, v njem potožite svoje težave in on vam bo radevolje dajal nasvete in pouk v vseh vaših težavah! J. Š.

Resnici na ljubo! Dr. Sonc, ki je zdravil bolnike v Odrancih, je poslal svojemu šefu v Ljubljano poročilo, v katerem med drugim pravi, da so hiše v Prekmurju iz blata in slame, da je v istem prostoru kuhinja, spalnica in hlev, da so povsod ilovnata tla, da kot prehrana velja le koruza, da je preveč komarjev, muh itd. (To poročilo je prineslo »Jutro«.) G. doktor, veliko krivico ste nam storili. Kdor je bil že kdaj v Slovenski Krajini, se čudi takšnemu poročilu. Pridite še enkrat v našo Krajino in bova šla od vasi do vasi, od hiše do hiše in se boste sami prepričali, da ste nam krivico storili. V naših vaseh s 100—150 hišnimi številkami res dobite kakšno hišo iz zemlje, ki je pa ne boste od daleč ločili od zidane, Vaše poročilo pa dela vtis, kakor da bi bile vse hiše iz blata in slame. Po Vašem poročilu izgleda, kakor da bi mi marsikod mir-

no spali ob kaki kravi ali svinji. Pravite, da je marsikod tako. Bil sem skoraj že v vseh naših vaseh, a kaj takega še nisem videl. Ne smelo bi se trditi, da je to marsikod, četudi bi kaj takega kje videli, pa sem prepričan, da takih prilik v naši Krajini ni. Iz opisa v »Jutru« sem dobil vtis, da poročate za celo Prekmurje. Za prehrano služi baje le koruza, ker vse druge pridelke prodajo. Tudi to ne odgovarja splošno dejanskemu stanju. Veliko koruze je res v krajih med Hotizo in Dokležovjem, pa tudi v teh vaseh služi kot prehrana: pšenica, rž, fižol, ajda, proso, krompir in seveda tudi meso ter koruza. Na takozvanem Ravenskem (okrog Sobote) pa naši kmetje pridelajo toliko pšenice, da je v mnogoterih krajih ni toliko videti. In tukaj res pšenico prodajajo, ker je vse ne morejo porabiti, koruza pa v teh krajih služi predvsem kot živinsko krmilo. Hodil sem kot dijak v mnogih krajih Dravske banovine in v več krajih videl kruh, katerega naš kmet ne bi postavil na mizo. Tudi tla niso povsod ilovnata (zunaj na polju že), komarjev pa je tudi drugod dovolj. Kdor se ni bil pri nas in je čital Vaše poročilo, dobiva vtis, da stanujemo in živimo kakor na albanski meji. Naše razmere, pravite, da se niti ne dajo primerjati gorenjskim. Nismo bogataši, ni nas sram priznati, da nas revščina teži, čeprav plačujemo zelo veliko davka. Če ste na Gorenjskem na boljšem, blagor vam! Pri nas bode res treba še marsikaj storiti v zdravstvenem oziru, pa ravno tako tudi marsikod drugje v naši banovini.

Pozabljenost. Nekateri so pozabili čestitati ob neki priliki, ali pa niso hoteli. Vsi ti zamudniki so dobili v podpis čestitko, ki jo naj vrnejo na označen naslov. Želimo le, da bi se dosti teh podpisov nabralo.

Turnišče. Časopisi so prinesli novico, da bo prišla k nam učiteljica gđc. Zahnfuchs Julija od Sv. Ane v Slov. goricah. Toda gđc. Zahnfuchs k nam ne bo in, kakor čujemo, je nastopila že svoje službeno mesto na Hotizi. — Med našim učiteljstvom spleh ni bilo letos nobene spremembe.

Turnišče. Odkar se je izvršila regulacija rečice Ledave, čutijo naši travniki po leti precejšnjo sušo in na jesen, ko nastopa obilica dežja, se kaj kmalu preplavijo z vodo. Tako

preti šele daleč na odprtem morju. Zavitek je vseboval natančna navodila glede cilja ladje in varnostnih odredb, katere bi naj ukrenil kapitan v zaščito zaklada.

Kapitan Thompson je bil hraber morski medved in eden najbolj zanesljivih mož v službi peruanske republike. Svojo nesebičnost je že bil dokazal v najbolj nevarnih položajih. V tem slučaju je bila skušnjava prevelika. Kepe zlata so se nahajale v njegovi neomejeni oblasti. Vlada, ki mu je bila izročila v varstvo zaklad, se je nahajala v obupnem boju za obstoj. Vsaka ura bi jo bila lahko strmoglavila ter uvedla dolgovezne nemire, kojih izid je bil negotov.

Thompson se je odločil po dolgem oklevanju, da bo postopal v tem slučaju na svojo lastno pest. Dal je povelje, naj zajadra ladja v smeri proti Cocos-otočju (v Tihem Oceanu, ne daleč od severno-zapadne obale Južne Amerike). V majhnem zalivu omenjenih otokov se je usidrala jadrnica. Državni zaklad so prenesli na kopno in ga zakopali med razvaline starodavnega svelišča.

Na nadaljni vožnji je obstreljevala Thompsonovo ladjo »Mary Dier« francoska križarka »Espeigle« in jo je tudi potopila. Kapitan Thompson je ušel smrti v zadnjem trenutku. Francozi niso izročili ujetnika peruanskim oblastem, ho-

teli so izrabiti zase ugodno priliko in se polastiti zaklada.

Francoska bojna ladja s Thompsonom na krovu je pristala pri Cocos-otokih. Kapitan bi naj pokazal kraj, kjer je tičal zakopani zaklad.

Thompson je že bil v obupnem položaju. Na nepojasnjen način se mu je posrečilo, da je prekanil stražo. Ušel je s tremi mornarji od posadke francoske križarke v majhnem čolnu. Obljubil je, da bo delil zlato z begunci. Da bi pa lahko dvignili težke in z zlatom napolnjene zaboje, za ta posel je bila potrebna cela ekspedicija.

Kapitan Thompson in tovariši so se zatekli po dolgotrajnem tavanju na Angleško. Nekaj let so se morali skrivati, ker so bili ožigosani kot dezertjerji od peruanske in francoske oblasti. Še le po preteku 23 let se je upal Thompson na Cocos-otoke v spremstvu z nekim Kastingom, ki je bil v posesti trijambornika. Usoda je hotela, da se je potopila ladja v Atlantskem Oceanu z vsem, kar je bilo na njej.

Minula so desetletja. Vse osebe, ki so se bile udeležile vožnje kapitana Thompsona na »Mary Dier«, so že bile pomrle. Nobeden človek ni več znal za kraj, na katerem je bil zakopan zaklad države Peru. Životarilo je o zadevi edino ustno izročilo. Mornarji vseh narodnosti so si med se-

rutica 30.000, osat 190 tisoč itd. Gorje, če bi iz vsakega teh semen nastala nova rastlina, ali če bi človek neprestano ne pulil škodljivih zeli!

Trdnost jajce lupina.

Pred zdobljivostjo jajc imajo ljudje običajno največji strah in ravnaajo z njimi kolikor se da obzirno in previdno. A ta bojazen je v bistvu krivična, kajti jajčna lupina je v primeri s svojo tankostjo pravi čudež trdnosti. Jajce prenese dosti, če ga ne mečeš naravnost v steno. — V znanstveni delavnici so jajce izpihnil in prazno lupino, ki so jo postavili pokonci, so obtežili. Držala se je kaj krepko, ker se je zdro-

so tudi sedaj travniki v bereku ob banovinski cesti pod vodo. Poleti se je večkrat čulo, da se bodo napravile primerne namakalne priprave za travnike, kar bi se lahko izvedlo ob Stari in Novi Ledavi in sicer ne z velikimi stroški. Vsekakor bi bilo želeli, da bi se načrt za namakanje tudi izvedel, kar bi bilo ogromnega pomena za naše travništvo.

Turnišče. Letošnji sejmi prihajajo h koncu in s tem tudi sezona za naše čevljarske mojstre. Čevljarska obrt je pri nas že od nekdaj razvita in se opravlja poleg kmečkega gospodarstva. Letošnja jesen je bila sicer našim čevljarjem nekoliko bolj naklonjena kakor lansko in predlansko leto, vendar pa dobiček

ni velik, ker je cena čevljem zelo nizka in potreben material razmeroma drag. Veliko škode dela zlasti čevljarjem tvrdka Bata. Precej obrtnikov je svoje obrte lansko leto odpovedalo, ker pri nas ni čevljarskih mojstrov, ki bi se bavili izključno le s čevljarstvom, temveč tudi s poljedelstvom, in ker so bili davki razmeroma previsoki.

Turnišče. V sredo dne 14. novembra zvečer smo opazovali zanimiv nebeški pojav. V precejšnji oddaljenosti od meseca se je stvoril širok kolobar. Ljudje pravijo, da se taki kolobarji okrog meseca naredijo redno kot znak za vetrovje.

Ob naši 25 letnici.

Fr. Tanjšek, št. Andraž pri Vel.

Četrto stoletje. To je doba, ki prinese mnogotere spremembe tako v življenju posameznika kakor skupnosti. Če se ozremo nazaj v dobo zadnjih 25 let, vidimo, koliko se je spremenilo v tem času. Bila je to doba, ki je dala svetu povsem drugo lice: izginile so stare meje in države, na mesto njih so stopile nove. Med človeštvom so se pojavili novi nazori in nove sile, ki so popolnoma preobrazile svet. Tudi v društvenem življenju se je mnogo spremenilo; pojavila so se nova načela, nov način delovanja na prosvetnem polju.

Ko je bila v predvojni dobi narodna stiska na višku, ko je grozila nevarnost, da val nemštva in nemškutarstva preplavi celo našo deželo, se je naša mladina pod vodstvom svojih voditeljev začela združevati v obrambnih organizacijah, da zajezi pogubonosni val nemške osvajačnosti. Povsod po deželi so se začela snovati izobraževalna društva, ki so v teku let izvršila velikansko narodno-obrambno delo, čigar uspehi bodo segali v pozne rodove.

Tako je pred 25 leti želja, ustanoviti izobraževalno društvo, vzniknila tudi pri nas. Zadevo so vzeli v roke resni moške, ki so kmalu zbrali okrog sebe mladino, katera je bila vsa navdušena za to idejo. Pravila novega društva so bila predložena dne 13. oktobra 1909 v odobrenje takratnemu deželnemu namestništvu v Gradcu, ki jih je z odlokom z dne 28. oktobra istega leta potrdilo. Naša mladina se je z navdušenjem lotila dela; posamezniki so kar tekmovali v delu med seboj. Vršila so se predavanja gospodarskega, prosvetnega in narodnostnega značaja ter igre, prešinjene vse s krščanskim in slovenskim duhom, pri katerih so se naši mladi posebno radi udeleževali. Pri tem so se v nemali za slovenske svetinje: za vero očetov, za naš materni jezik, za slovensko narodnost, za naše narodne šege in običaje. Društvo si je ustanovilo lastno knjižnico, ki je bila ena prvih v okolici ter nudila članom mnogovrstnega čtiva ter tako izpodrinila šund, ki se je ljudem ponujal ter se ponuja od raznih strani.

Nastopila so leta strahote, ki tudi našemu društvu niso prizanesla. Vsi najboljši voditelji in člani so odšli na bojna polja. Poprej tako živahno društvo je sedaj samo še životarilo. Kar je še bilo ljudi doma, so imeli druge brige in skrbi; zato ni čudno, da ni nihče

imel več veselja do društvenega dela. Pa tudi to je minilo. Končala se je svetovna vojna, znašli smo se v svobodni narodni državi. Vrnili so se domov moške in fantje, toda ne vsi. Mnogi so našli v tujini svoj grob. Kar pa jih je prišlo, so se z vnemo lotili dela, tako da se je društvo kmalu živahno razgibalo in je število članstva zopet naraslo do predvojne višine.

Sredi leta 1926 se je na izrednem občnem zboru sklenilo, da se društvena pravila nekoliko spremenijo. Nova pravila je bivše veliko županstvo v Mariboru z odlokom z dne 18. sept. 1926 potrdilo. Od takrat nosi društvo naziv: »Katoliško prosvetno društvo«. Delovanje prenovljenega društva se je razširilo, ojačilo in poglobilo. Zgradilo si je društveni dom, ki je bil odslej središče vsega delovanja.

Prišel je usodni 17. februar leta 1933, ko je med drugimi tudi naše društvo prejelo dekret, da se razpušča. Ali že dober mesec zatem dne 23. marca je bil ta odlok razveljavljen in društvo zopet upostavljeno. Veselje naše mladine je bilo nepopisno. Saj je dobila nazaj organizacijo, v kateri je popolnoma sama odločevala, v kateri je res z veseljem in srčnim čutom delovala.

V 25. obletnici smo. Ko gledamo nazaj v preteklost, vidimo, da more naše društvo biti ponosno na uspehe, ki jih je doseglo v dobi 25letnega delovanja. Vedno so imeli vodstvo v rokah ljudje, ki so bili prešinjani s prosvetno vneto, ki se niso ustrašili nobenih zaprek in težav, ki so krepko hodili po poti, katera vodi do uresničenja naših idej. Mnogo od njih že v miru počiva, mnogira izmed njih že čas beli njih lase, toda še vedno jih zanima delo za izobrazbo naslednikov, še vedno pazno zasledujejo delo sedanje mladine. Čast tem našim pionirjem! Mladina je ponosna na vas! V vas vidi svoje vzornike! Zato vam ob 25letnici društva prisega, da hoče zvesto hoditi po poti, ki ste jo vi

bila šele pri obtežbi 36 do 38 funtov (1 funt je pol kg). Tudi proti pritisku od znotraj je jajčna lupina izredno odporna. Pri tem poskusu so uvedli v prazno lupino skozi majhno luknjo gumijast balon, napolnili so ga od zunaj z vodo in stopnjevali pritisk čedalje bolj. Lupina je vzdržala pritisk do 5 funtov na 1 kv. cm. Proti zunanemu vodnemu pritisku je bila še odpornejša. Zdrobila se je šele pri pritisku 30 do 37 atmosfer.

Največji toplomer.

Največji svetilni toplomer sveta imajo v Parizu na Eifflovem stolpu med obema številnicama ondote ure v višini 16 m nad zem-

boj pripovedovali o ogromnem bogastvu, ki počiva pod zemljo na Cocos-otokih.

Leta 1894 so zašli slučajno nekateri dokumenti iz posesti kapitana Thompsona, nanašajoč se na bajni zaklad, v roke poveljnika Cursona Hove. Odpremil je ekspedicijo na omenjene otoke, a se je vrnila brez uspeha. Vse ostale ekspedicije, ki so še sledile, so bile zastonj.

Že po vojni se je odpeljal na Cocos-otoko angleški športnik Campbell. Pogledal je v papirje kapitana Thompsona na jahti »Aventress«. Kakor vsi njegovi predniki, tudi Campbell ni imel sreče.

Čuden je doživljal, katerega beleži Campbell nekaj mesecev za tem, ko se je bil vrnil po brezuspešnem iskanju. S potovanja na Cocos-otoko je prinesel seboj kovinast prstan in eno lopato. Ta dva predmeta je našel na otoku, ko je iskal zaklad. Najbrž sta prstan ter na pol od rje razjedena lopata z ladje »Mary Dier«, ki je bila pripeljala svoj čas peruansko zlato na otočje. Ko je pokazal Malcolm Campbell najdnino čarovnici, mu je ta takoj povedala, da sta z otoka v Oceanu in sta bila v rabi pred 100 leti ob priliki zakopavanja zaklada. Čarodejka Pollok je popisala natanko otok, čeravno se ji niti sanjalo ni, za katero zadevo gre.

Malcolma Campbella, svetovno znanega avtomobilnega dirkača, je spremljalo več let hrepenenje: odkriti zaklad na Cocos-otočju. Zagrebel se je v zemljevide ter potopisne knjige, da bi zadel na kraj, na katerem so zakopali Thompsonovi uporniki plen njihove nezvestobe napram domovini.

Že pred 50 leti so zvedeli raziskovalci o popisu, kako ter približno kje bi se naj skrivai zaklad.

Admiral Palliser je oskrbel posebno ekspedicijo, ki se je ukvarjala z odkritjem. Ob tej priliki so dognali, da so bili poprej omenjeni podatki glede zakopanega zaklada čisto napačni. Pozneje so celo dokazali, da so morski roparji, da bi se zavarovali napram morebitnemu izdajstvu lastnih tovarišev, spremenili tok potoku, ki je tekel le nekaj korakov proč od mesta, prikrivajočega globoko shranjene dragocenosti.

Anglež Campbell je bil vedno prepričan, da zaklad na Cocos-otočju ni plod človeške domišljije. Cenil ga je na okroglih 12 milijonov funtov šterlingov. On sam se je že mudil na otoku s spremljevalci. Neumorno so razkopavali zemljo štiri tedne. Veliko preglavic mu je delalo skalovje, katerega je rušil ter odstranjeval s pomočjo dinamita. Po trudapolnem ter brezuspešnem delu ga je napadla mrzlica. Moral se je vrniti